Müasir dövrdə texnologiyalar sürətlə inkişaf edir və hər sahədə olduğu kimi, auditə də öz müsbət təsirini göstərir. KPMG-nin Audit üzrə direktoru **MƏLƏK ABBASLI** ilə söhbətimiz də elə bu barədədir.

Texnologiya auditi necə dəyişdirir və....

bu peşənin gələcəyi necə görünür

- Mələk xanım, texnologiya inanılmaz sürətlə inkişaf edir. Bu inkişaf hazırda audit peşəsini necə dəyişdirir?

- Son bir neçə ildə biz yalnız ayrı-ayrı audit prosedurlarının rəqəmsallaşdırılmasının deyil, həm də bütövlükdə audit peşəsinin daha geniş transformasiyasının şahidi oluruq. Süni intellekt, qabaqcıl məlumat analitikası, proseslərin avtomatlaşdırılması və davamlı audit yanaşmaları kimi texnologiyalar auditlərin planlaşdırılması, icrası və sənədləşdirilməsi üsullarını dəyişməkdədir.

Hazırda auditorlar seçmə üsullarından istifadə etmək əvəzinə əməliyyatların bütün populyasiyalarını nəzərdən keçirməyə imkan verən analitik vasitələrdən getdikcə daha çox istifadə edirlər. Bu isə qeyri-ənənəvi əməliyyat nümunələrini daha erkən müəyyən etmək qabiliyyətini artırır və daha dəqiq, risk-yönümlü audit strategiyasını dəstəkləyir.

Müasir rəqəmsal audit mühitləri, həmçinin, risklərin qiymətləndirilməsini, sənədləşdirilməsini və analitikasını vahid iş prosesi daxilində birləşdirir ki, bu da audit komandaları arasında əməkdaşlığı inkişaf etdirir və audit prosesindəki şəffaflığı artırır. Nəticədə, texnologiya auditorlara ənənəvi yoxlama prosesindən kənara çıxmağa və peşəkar mühakimə və biznes risklərinin daha dərindən başa düşülməsini tələb edən sahələrə daha çox diqqət yetirməyə imkan verir.

- Məlumat analitikası audit keyfiyyətinin artırılmasında hansı rolu oynayır?

- Məlumat analitikası audit prosedurlarının dərinliyini və etibarlılığını gücləndirdiyi üçün yüksək keyfiyyətli auditin əsas komponentlərindən birinə çevrilmişdir.

Qabaqcıl analitika alətləri auditorlara ənənəvi əllə yoxlama zamanı görünməyən tendensiyaları, anomaliyaları və risk göstəricilərini müəyyən etməyə kömək edir. Bu alətlər eyni zamanda risk qiymətləndirmələrinin müştərinin əməliyyat xüsusiyyətlərinə daha uyğun şəkildə aparılmasına imkan yaradır ki, bu da audit prosedurlarını daha məqsədyönlü və səmərəli edir.

Əhəmiyyətli məqam ondan ibarətdir ki, analitika auditorlara əməliyyatların biznes prosesləri daxilində necə hərəkət etdiyini daha yaxşı anlamağa imkan verir və onları ayrı-ayrılıqda nəzərdən keçirməklə kifayətlənmir. Bu isə maliyyə hesabatlılığı və daxili nəzarət mühitində daha əsaslı nəticələrin əldə olunmasına dəstək verir və etimadı artırır.

- Süni intellekt (AI) və avtomatlaşdırma gələcəkdə auditorları əvəz edə bilərmi?

- Mənim fikrimcə, süni intellekt auditorları əvəz etməyəcək. Bu gün AI peşəkar bilik və təcrübənin əvəzedicisi deyil, güclü köməkçi kimi qiymətləndirilməlidir.

Artıq bu texnologiya böyük həcmli məlumatların emalı, qeyri-ənənəvi əməliyyatların aşkar edilməsi və potensial risk sahələrinin müəyyən edilməsi kimi təkrarlanan və strukturlaşdırılmış tapşırıqlarda yüksək effektivlik göstərir. Bu isə audit komandalarına daha çox mühakimə və interpretasiya tələb edən mürəkkəb sahələrə diqqət yetirməyə imkan verir.

Eyni zamanda, audit yalnız məlumatların təhlili ilə məhdudlaşmır. Bu sahə peşəkar skeptisizm, etik qiymətləndirmə və müstəqil rəyin formalaşdırılması üçün məsuliyyət tələb edir. Biznes strategiyalarını anlamaq, rəhbərliyin qərarlarını şərh etmək və tənzimləyici tələblərin təsirini qiymətləndirmək kimi sahələrdə insan təcrübəsi hələ də zəruridir.

Biz artıq bu dəyişimi hazırda gənc mütəxəssislərin hazırlanmasında da müşahidə edirik. Getdikcə daha çox diqqət yalnız texniki biliklərə deyil, həm də kritik düşünmə, uyğunlaşma bacarığı və biznes risklərini daha geniş kontekstdə şərh etmək qabiliyyətinə yönəldilir — bunlar isə texnologiyanın əvəz edə bilməyəcəyi bacarıqlardır.

- Texnologiya auditorun təşkilatlardakı rolunu necə dəyişdirir?

- Texnologiya tədricən auditorların rolunu yalnız yoxlama prosedurlarını yerinə yetirən mütəxəssislərdən daha çox analitik yanaşmaya əsaslanan və təşkilat daxilində şəffaflığın və risklərin dərk olunmasının gücləndirilməsinə töhfə verən peşəkarlara doğru dəyişdirir.

Qabaqcıl analitik alətlərə və inteqrasiya olunmuş məlumat mühitlərinə çıxış auditorlara biznes proseslərini daha yaxşı anlamağa, daxili nəzarət vasitələrinin effektivliyini qiymətləndirməyə və yaranan riskləri daha erkən mərhələdə müəyyən etməyə imkan verir. Bu isə audit komandalarına nəticələrin şərh edilməsinə və idarəetmə çərçivələrinin təkmilləşdirilməsinə dəstək verməyə daha çox diqqət ayırmağa şərait yaradır.

Eyni zamanda, auditorlardan gözləntilər ənənəvi maliyyə hesabatlılığından kənara çıxaraq genişlənir. Dayanıqlılıq və digər qeyri-maliyyə açıqlamaları ilə bağlı audit xidmətləri getdikcə daha

böyük əhəmiyyət kəsb edir ki, bu da investorların və digər maraqlı tərəflərin daha geniş informasiya ehtiyaclarını əks etdirir.

Nəticə etibarilə, audit daha çox gələcəyə yönəlmiş və təşkilat daxilində daha düzgün qərarların qəbulunu dəstəkləyən funksiyaya çevrilir.

- Gələcəkdə auditorlara hansı bacarıqlar lazım olacaq?

- Gələcəyin auditoru güclü texniki bilikləri analitik düşüncə ilə, habelə rəqəmsal alətlər və yeni yaranan biznes riskləri barədə anlayışla birləşdirməlidir.

Rəqəmsal savadlılıq, xüsusilə məlumat analitikası platformaları ilə işləmək bacarığı və avtomatlaşdırma və süni intellektin dəstəyi ilə əldə olunan nəticələri düzgün şərh etmək bacarığı getdikcə daha böyük əhəmiyyət kəsb edir. Eyni zamanda, kritik düşünmə zəruri olaraq qalır, çünki texnologiya nümunələri müəyyən edə bilsə də, onların əhəmiyyətini peşəkar yanaşma olmadan müəyyənləşdirə bilmir.

Ünsiyyət bacarıqları da getdikcə daha çox önəm qazanır. Auditorlardan yalnız problemləri aşkar etmək deyil, həm də mürəkkəb məsələləri aydın şəkildə izah etmək və risklərin idarə olunması və korporativ idarəetmənin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı rəhbərliklə konstruktiv dialoq qurmaq tələb olunur.

Bundan əlavə, dayanıqlılıqla bağlı risklər və qeyri-maliyyə açıqlamaları üzrə biliklər də hesabatlılıq tələblərinin genişlənməsi fonunda peşə üçün getdikcə daha aktual sahəyə çevrilir.

Ümumilikdə, davamlı öyrənmə və dəyişikliklərə uyğunlaşma bacarığı inkişaf edən audit mühitində uğurun əsas amilləri olacaqdır.

- Audit peşəsini 5–10 il sonra necə görürsünüz?

- Növbəti onillikdə audit peşəsinin getdikcə daha çox rəqəmsal biznes mühitləri ilə inteqrasiya olunacağı və strukturlaşdırılmış məlumatlara daha davamlı çıxışla dəstəklənəcəyi gözlənilir.

Müntəzəm prosedurların avtomatlaşdırılması davam edəcək və bu, auditorlara mürəkkəb əməliyyatların şərhinə, rəhbərlik tərəfindən edilən mühakimələrin qiymətləndirilməsinə və yüksək qiymətləndirmə qeyri-müəyyənliyi olan sahələrin təhlilinə daha çox diqqət yetirməyə imkan verəcək. Eyni zamanda, qeyri-maliyyə məlumatları, o cümlədən dayanıqlılıqla bağlı açıqlamalar üzrə əminlik xidmətlərinin audit fəaliyyətinin daha ayrılmaz hissəsinə çevriləcəyi gözlənilir.

Bu inkişaflara baxmayaraq, peşənin əsas prinsipləri dəyişməz olaraq qalacaq. Peşəkar məsuliyyət, etik prinsiplər və müstəqil mühakimə auditorların kapital bazarlarına və maraqlı tərəflərə gətirdiyi dəyəri müəyyən etməyə davam edəcək.

Texnologiya bu imkanları gücləndirsə də, onları əvəz etməyəcək.

- Texnoloji transformasiya gənc mütəxəssislər üçün hansı imkanlar yaradır?

- Texnoloji transformasiya hazırda audit sahəsinə daxil olan gənc mütəxəssislər üçün xüsusilə dinamik mühit yaradır.

Yeni mütəxəssislər yalnız ənənəvi mühasibat biliklərini tətbiq etmək deyil, həm də karyeralarının başlanğıcından

etibarən qabaqcıl analitik alətlərlə və rəqəmsal audit platformaları ilə işləmək imkanına malik olurlar. Bir çox hallarda onlar yeni texnologiyaların tətbiqinə dəstək verməkdə və biznes, audit və məlumat komandaları arasında əlaqənin qurulmasında mühüm rol oynayırlar.
Nəticə etibarilə, audit peşəsi daralmır, əksinə, genişlənir. Audit işinin mahiyyəti dəyişsə də, bu dəyişiklik maliyyə biliklərini analitik və texnoloji bacarıqlarla birləşdirən yeni karyera istiqamətlərinin yaranmasına şərait yaradır.
Bu peşə davamlı öyrənməyə açıq olan şəxslər üçün uzunmüddətli inkişaf baxımından güclü imkanlar təqdim edir.

- Fikirlərinizi bölüşdüyünüz üçün təşəkkür edirik. Audit sahəsinin gələcəyi ilə bağlı oxucular üçün son düşüncələriniz varmı?

- Vurğulamaq istədiyim əsas məqam ondan ibarətdir ki, texnologiya və peşəkar təcrübə rəqabət aparan deyil, bir-birini tamamlayan amillər kimi qiymətləndirilməlidir.
Audit peşəsi biznes mühitindəki dəyişikliklərə və maraqlı tərəflərin gözləntilərinə uyğun olaraq inkişaf edir. Dəyişikliklərə uyğunlaşmağa hazır olan, davamlı öyrənən və yeni texnologiyalarla yanaşı kritik düşüncəni tətbiq edən auditorlar öz aktuallığını qoruyacaq və peşənin gələcəyinin formalaşmasında mühüm rol oynayacaqlar.
Xüsusilə gənc mütəxəssislər üçün bu, audit sahəsinə daxil olmaq üçün çox perspektivli bir dövrdür, çünki peşə daxilində töhfə vermək, yeniliklər etmək və inkişaf etmək imkanları heç vaxt bu qədər geniş olmayıb.